

ГЛАВА ТРЕТА

ВЯРВАМ В СВЕТИЯ ДУХ

424, 2670 683 „Никой не може да нарече Иисуса Господ, освен чрез Светия Дух“ (1 Кор. 12, 3). „Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син, Който Дух вика: Авва, Отче!“ (Гал. 4, 6). Това познание на вярата е възможно само в Светия Дух. За да бъде някой в общение с Христос, трябва да бъде най-напред докоснат от Светия Дух. Той ни предхожда и подбужда в нас вярата. Чрез нашето Кръщение, първото тайнство на вярата, Животът, който има своя извор в Отца и ни е поднесен в Сина, се предава вътрешно и лично чрез Светия Дух в Църквата:

249 „Кръщението ни дава благодатта на новото раждане в Бога Отец чрез Неговия Син в Светия Дух. Защото тези, които носят Божия Дух, са водени към Словото, т.е. към Сина: но Синът ги представя на Отца и Отец им дава нетление. Тъй че без Духа не е възможно да видим Сина Божи и без Сина никой не може да се доближи до Отца, защото познаването на Отца е Синът и познаването на Сина Божи става чрез Светия Дух.“¹

684 Чрез своята благодат Светият Дух е първият, който събужда нашата вяра и ни подтиква към нов живот, който е да познаем Отца и пратения от Него Исус Христос². Той обаче се разкрива последен в Лицата на Светата Троица. Свети Григорий Назиански, наречен Богослов, обяснява тази поредност с педагогиката на божественото „снизхождане“:

„Старият Завет проповядваше ясно за Отца, но не така ясно за Сина. Новият Завет откри Сина и посочи божествеността на Духа. Сега с нас е Духът и ни дарува едно по-ясно тълкуване за Себе си. Защото не беше безопасно, преди да е изповядана божествеността на Отца, да се проповядва открито Синът, нито преди да е признат Синът – нека се изрази по-смело – да ни обременяват с Духа Свети... затова с постепенно добавяне или... „възхождания“, с прошествие и напредък „от

¹ SANCTUS IRENAEUS LUGNENSIS, *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 7: SC 62, 41-42.

² Вж. *Иоан.* 17, 3.

слава в слава“ (2 Кор. 3, 18) ще възсияе за по-просветлените светлината на Троицата.“³

685 Вярата в Светия Дух означава да се изповядва, че Светият Дух е едно от Лицата на Пресветата Троица, единсъщен с Отца и Сина, и „с Отца и Сина Той получава същото обожание и слава“. Ето защо е бил поставен и въпросът за божествената тайна на Светия Дух в „троичното богословие“⁴. Следователно тук става дума за Светия Дух само в светлината на Божествената **ИКОНОМЕЯ**. 236

686 Светият Дух действа заедно с Отца и Сина още от началото чак до изпълнението на замисъла за нашето спасение. Но едва в „последните времена“, започнали с изкупителното Въплъщение на Сина, Той е открит и даден, признат и приет като Лице. Тогава този божествен план, изпълнен в Христа, „Първородния“ и Глава на новото сътворение, ще може да добие плът в човешкия род чрез проливането на Светия Дух: „Църквата, общението на светиите, опрощението на греховете, възкресението на телата и вечния живот. Амин.“ 258

Член 8

„ВЯРВАМ В СВЕТИЯ ДУХ“

687 „Тъй и Божието никой не знае, освен Божия Дух“ (1 Кор. 2, 11). Наистина само Духът, който открива Христос, ни дава да Го познаем, да познаем живото Му Слово, без самият Той да се изразява. Този, Който „говори чрез пророците“⁵, ни дава да чуем Словото на Отца. Но Него ние не чуваме. Ние познаваме Духа само в движението, в което ни се открива Словото и в което Духът ни предразполага да го приемем във вярата. Духът на истината, който ни „открива“ Христос, не говори от Себе Си“⁶. Подобно стаяване, присъщо за Божеството, обяснява защо „светът не може да Го приеме... не Го вижда, нито Го познава“, докато тези, които вярват в Христос, Го познават, понеже пребъдва с тях (Иоан. 14, 17). 243

688 Църквата, живата общност, предаваща ни вярата на апостолиите, е мястото, където познаваме Светия Дух:

³ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENSIS, *Oratio* 31 (Theologica 5), 26: SC 250, 326 (PG 36, 161-164).

⁴ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁶ Вж. Иоан. 16, 13.

- в Писанията, които Той вдъхнови;
- в Преданието, на което Отците на Църквата са винаги настоящи свидетели;
- в Учителната власт на Църквата, на която Той помага;
- в обредната литургия, посредством думите и символите, където Светият Дух ни приобщава с Христа;
- в молитвата, в която Той се застъпва за нас;
- в даровете и служенията, чрез които се изгражда Църквата;
- в знаците на апостолския и мисионерския живот;
- в свидетелствата на светците, където Той показва своята святост и продължава делото на спасението.

I. Взаимосвързаната мисия на Сина и Духа

245 689 Този, Когото Отец изпрати в нашите сърца, Духа на Своя Син⁷, е действително Бог. Единосъщен с Отца и Сина, Той е неделим от тях както във вътрешния живот на Троицата, така и в своя дар на любовта за света. Но като обожава животворящата, едносъщна и неразделна Пресвета Троица, вярата на Църквата изповядва също и 254 485 разграничението на Лицата. Когато Отец изпраща Своето Слово, Той изпраща винаги Своя Дух; в това свързано пратеничество Синът и Светият Дух са различни, но неделими. Христос е Този, Който се явява, видимият образ на невидимия Бог, но Светият Дух е Този, Който Го открива.

436 690 Исус е Христос, „помазан“, защото Духът е за Него помазание, и всичко, което става от момента на Въплъщението, произтича от тази пълнота⁸. След прославата Си Христос⁹ може на свой ред да изпрати при Отца Духа на тези, които вярват в Него: той им съобщава своята слава¹⁰, сиреч Духа Свети, който Го възславя¹¹. Оттук 788 наметнатата свързаната мисия се разгръща в чедата, осиновени от Отца в тялото на Неговия Син: осиновителната мисия на Духа е да съедини хората в Христос и да ги направи да живеят в Него.

⁷ Вж. *Гал.* 4, 6.

⁸ Вж. *Иоан.* 3, 34.

⁹ Вж. *Иоан.* 7, 39.

¹⁰ Вж. *Иоан.* 17, 22.

¹¹ Вж. *Иоан.* 16, 14.

„Понятието за помазание внушава ... че няма никакво отстояние между Сина и Духа. В действителност както между повърхността на тялото и помазването с масло нито разумът, нито сетивата усещат нещо посредно, така непосредно е и съприкосновението между Сина и Духа, така че е необходимо онзи, който иска да докосне Христос с вярата, преди това да допре помазващото: защото няма нито една част, която да остава непокрита от Светия Дух. Ето защо изповядването на господството на Сина за приемащите Го става в Светия Дух, тъй като Духът идва от всички страни над тези, които се приближават към Него чрез вярата.“¹²

448

II. Името, названието и символите на Светия Дух

СОБСТВЕНОТО ИМЕ НА СВЕТИЯ ДУХ

691 „Свети Дух“ е собственото име на Този, Когото обожаваме и прославяме ведно с Отца и Сина. Църквата е получила това име от Господа и го изповядва при Кръщението на своите нови чеда¹³.

С „Дух“ се превежда еврейската дума „*Ruah*“, която в своя първоначален смисъл означава полъх, въздух, вятър. Исус използва точно сетивния образ на вятъра, за да внуши на Никодим отвъдсъщностната новост на Този, Който от Себе си е диханието на Бога, божественият Му Дух¹⁴. От друга страна, Дух и Свети са общи божествени свойства за трите Божествени Лица. Но като свързват двете понятия, Писанието, литургията и богословският език означават неизразимото Лице на Светия Дух, без да се допуска двусмислие с останалите употреби на понятията „Дух“ и „Свети“.

НАИМЕНОВАНИЯТА НА СВЕТИЯ ДУХ

692 Когато Исус възвестява и обещава идването на Светия Дух, Той Го нарича Παράκλητον, което на гръцки буквално означава „онзи, който е призван да бъде наблизо“, „застъпник, довереник“ (Иоан. 14, 16-26; 15, 26; 16, 7). Παράκλητος обикновено се превежда като „Утешител“, тъй като Исус е първият Утешител¹⁵. Сам Господ нарича Светия Дух „Дух на Истината“¹⁶.

1433

¹² Вж. SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Adversus Macedonianos de Spiritu Sancto*, 16: *Gregorii Nysseni opera*, ed. W. JAEGER-H. LANGERBECK, v. 3/1 (leiden 1958) p. 102-103 (PG 45, 1321).

¹³ Вж. *Мат.* 28, 19.

¹⁴ Вж. *Иоан.* 3, 5-8.

¹⁵ Вж. *1 Иоан.* 2, 1 (παράκλητον).

¹⁶ Вж. *Иоан.* 16, 13.

693 Освен собственото име, което най-често се употребява в Деянията на апостолите и Посланията, у свети Павел откриваме следните наименования: *Обещания Дух* (Гал. 3, 14; Еф. 1, 13), *Дух на осиноwienie* (Рим. 8, 15; Гал. 4, 6), *Дух на Христа* (Рим. 8, 11), *Дух на Господа* (2 Кор. 3, 17), *Дух Божи* (Рим. 8, 9, 14, 15, 19; 1 Кор. 6, 17; 7, 40), и при свети Петър – *Дух на славата* (1 Петр. 4, 14).

СИМВОЛИТЕ НА СВЕТИЯ ДУХ

- 1218 694 *Вода*. Символизъмът на водата означава действието на Светия Дух в Кръщението, понеже след призоваването на Светия Дух тя става действеният знак в тайнството на новото раждане: както бременността на нашето първо раждане протича във вода, така водата при Кръщението всъщност означава, че нашето раждане за божествен живот ни е дадено в Светия Дух. Така че „кръстени в един Дух“, ние сме „напоени в един Дух“ (1 Кор. 12, 13): Духът също така е
- 2652 лично живата вода, която избликва от разпънатия Христос¹⁷ като от свой извор и която в нас блика за вечен живот¹⁸.
- 1293 695 *Помазание*. Символизъмът на помазването с масло също означава Светия Дух и дори става негов синоним¹⁹. В християнското посвещение то е знак на тайнството Конфирмация (утвърждаване), с право наречено в Източните Църкви „Миропомазване“. Но за да разберем цялата му сила, трябва да се върнем към първото помазание, извършено от Светия
- 436 Дух: помазанието на Исус. „Христос“ („Месия“, ако изхождаме от еврейски) означава „Помазан“ от Духа Божи. В Стария Завет²⁰ е имало „помазани на Господа“, като най-забележителен от тях е цар Давид²¹. Но Исус е помазан от Бога по уникален начин: човешката природа, която Синът възприема, е изцяло „помазана от Светия Дух“. Исус е постановен като „Христос“ от Светия Дух²². Дева Мария зачева Христос от Светия Дух, който чрез Ангела Го известява като Христос още при Неговото
- 1504 раждане²³ и подтиква Симеон да дойде в храма, за да види Господния

¹⁷ Вж. *Иоан.* 19, 34; *1 Иоан.* 5, 8.

¹⁸ Вж. *Иоан.* 4, 10-14; 7, 38; *Изх.* 17, 1-6; *Ис.* 55, 1; *Зах.* 14, 8; *1 Кор.* 10, 4; *Откр.* 21, 6; 22, 17.

¹⁹ Вж. *1 Иоан.* 2, 20. 27; *2 Кор.* 1, 21.

²⁰ Вж. *Изх.* 30, 22-32.

²¹ Вж. *1 Царств.* 16, 13.

²² Вж. *Лук.* 4, 18-19; *Ис.* 61, 1.

²³ Вж. *Лук.* 2, 11.

Помазаник Христос²⁴; Светият Дух изпълва Христос²⁵ и неговата сила изгича от Христос в делата на изцеление и спасение²⁶. Накрая пак Духът възкресява Исус от мъртвите²⁷. И тогава, утвърден вече напълно като „Христос“ в своята човешка природа, побеждаваща смъртта²⁸, Исус щедро разлива Светия Дух чак докато „светците“, съединени с човешката природа на Божия Син, достигнат до познанието на Съвършения човек ... до „пълната възраст на Христовото съвършенство“ (*Евр.* 4, 13) или по израза на св. Августин – до „всеобемания Христос“.

794

696 *Огън*. Докато водата означава раждането и плодовитостта на живота, дадени в Светия Дух, огънят символизира преобразяващата сила в действията на Светия Дух. Пророк Илия, който се „вдигна като огън и словото му гореше като светило“ (*Сир.* 48, 1), чрез молитвата си привлича огъня от небето върху жертвоприношението на планината Кармел³⁰, образ на огъня на Свети Дух, който преобразява всичко, до което се докосва. Йоан Кръстител, „който върви пред Господа в духа и силата на Илия“ (*Лук.* 1, 17), известява за Исус като Този, Който ще кръщава с „Дух Свети и с огън“ (*Лук.* 3, 16), с този Дух, за когото Исус ще каже: „Огън дойдох да туря на земята и колко бих желал да беше вече пламнал“ (*Лук.* 12, 49). Точно под формата на езици, „като че ли огнени“, Свети Дух слиза върху учениците в утрото на Петдесетница и ги изпълва³¹. Духовното Предание ще запомни този символизъм на огъня като един от най-изразителните в действията на Светия Дух³²: „Не гасете Духа“ (*1 Сол.* 5, 19).

1127

2586

718

697 *Облак и светлина*. Тези два символа са неделими в проявленията на Светия Дух. Още от теофаниите на Стария Завет облакът – тъмен или светъл, открива живия Бог Спасител, като покрива отвъдпределността на Неговата слава: с Мойсей на планината Синай³³,

²⁴ Вж. *Лук.* 2, 26-27.

²⁵ Вж. *Лук.* 4, 1.

²⁶ Вж. *Лук.* 6, 19; 8, 46.

²⁷ Вж. *Рим.* 1, 4; 8, 11.

²⁸ Вж. *Деян.* 2, 36.

²⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 341, 1, 1: PL 39, 1493; *Ibid.* 9, 11: PL 39, 1499.

³⁰ Вж. *3 Царств.* 18, 38-39.

³¹ Вж. *Деян.* 2, 3-4.

³² Вж. SANCTUS IOANNES A CRUCE, *Llama de amor viva: Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 13 (Burgos 1931) p. 1-102; 103-213.

³³ Вж. *Исх.* 24, 15-18.

- 484 в скинията³⁴ и по време на похода в пустинята³⁵; със Соломон при
 554 осветяването на Храма³⁶. Тези образи са изпълнени от Христос в
 Светия Дух. Именно Духът идва върху Дева Мария и я „осенява“, за
 да зачене и роди Исуса³⁷. На планината на Преображението Той се
 явява неочаквано като облак, който „засенява“ Исус, Мойсей и Илиа,
 659 Петър, Яков и Йоан, и от облака се чува глас, който казва: „Този е
 моят възлюбен Син, Него слушайте“ (Лук. 9, 34-35). Накрая, това е
 същият облак, който скрива Исус от погледите на учениците Му в
 деня на Възнесението³⁸ и който ще го покаже като Син Човечески в
 Славата Му в деня на Неговото пришествие³⁹.
- 1295-1296 698 *Печат.* Печатът е близък до символа на помазанието. Тъкмо
 върху Христос Бог „е положил *Своя* печат“ (Иоан. 6, 27) и в Него
 Отец „запечатва“ и нас. Образът на печата показва незаличимия
 1121 белег от помазанието на Светия Дух в тайнствата Кръщение, Миро-
 помазание и Свещенство и затова е бил използван от някои бого-
 словски традиции, за да изрази неотменния „характер“, запечатан от
 тези три тайнства, които не могат да бъдат повтаряни.
- 292 699 *Ръка.* Исус оздравява болните⁴¹, като поставя ръцете си над
 тях и благославя малките деца⁴². Същото правят и апостолите⁴³ в
 1288 Негово име. Нещо повече, при възлагането на ръцете на апостолите
 се дава Светият Дух⁴⁴. Посланието до евреите причислява възлага-
 нето на ръцете към „основните елементи“ на учението⁴⁵. Църквата
 1300, 1573 е запазила този знак на всемогъщото изливане на Светия Дух при
 1668 своите епиклези в тайнствата.
- 2056 700 *Пръст.* С пръста Божи Исус изгонва бесовете⁴⁶. Ако Божият
 Закон е бил написан върху каменни плочи „с пръста Господен“ (Исх.

³⁴ Вж. *Исх.* 33, 9-10.

³⁵ Вж. *Исх.* 40, 36-38; *1 Кор.* 10, 1-2.

³⁶ Вж. *3 Царств.* 8, 10-12.

³⁷ Вж. *Лук.* 1, 35.

³⁸ Вж. *Деян.* 1, 9.

³⁹ Вж. *Лук.* 21, 27.

⁴⁰ Вж. *2 Кор.* 1, 22; *Еф.* 1, 13; 4, 30.

⁴¹ Вж. *Марк.* 6, 5; 8, 23.

⁴² Вж. *Марк.* 10, 16.

⁴³ Вж. *Марк.* 16, 18; *Деян.* 5, 12; 14, 3.

⁴⁴ Вж. *Деян.* 8, 17-19; 13, 3; 19, 6.

⁴⁵ Вж. *Евр.* 6, 2.

⁴⁶ Вж. *Лук.* 11, 20.

31, 18), „писмото на Христа“, поверено на грижата на апостолите, е написано с „Духа на живия Бог не върху каменни скрижали“, а върху скрижалите от плът на сърцето (2 Кор. 3, 3). Химнът „Ела, Душе Свети“ призовава Светия Дух като „пръст от десницата на Отца“⁴⁷.

701 Гълъб. В края на потопа (чийто символизъм се отнася до 1219
Кръщението) пуснатият от Ной гълъб се завръща, носейки в човката си съвсем свежо маслиново клонче – знак, че земята е отново обитаема⁴⁸. Когато Исус излиза от водата след своето Кръщение, 535
Свети Дух под образа на гълъб слиза върху Него и там остава⁴⁹
Свети Дух слиза и в пречистеното сърце на кръстения и там утихва. В някои Църкви светото евхаристично хранилище (колумбарий) е метален съд с формата на гълъб, окачен над олтара. В християнската иконография символът на гълъба е традиционен, за да напомня за Светия Дух.

III. Духът и Словото на Бога във времето на обещанията

702 От началото до „пълнотата на времето“⁵⁰ съвместната мисия на Словото и Духа на Отца остава *скрита*, без да престава да действа. Духът на Бога подготвя времето на Месията, а и двамата, макар да не са напълно открити, са обещани, за да бъдат очаквани и приети при тяхното явяване. Затова, когато Църквата чете Стария Завет⁵¹, търси⁵² старателно в него това, което Духът, Който говори 107
чрез своите пророци⁵³, иска да ни каже за Христос.

Под „пророци“ вярата на Църквата в случая разбира всички, които са били вдъхновени от Светия Дух при живото възвестяване и при редактирането на Светите книги – както Стария, така и Новия Завет. Еврейското предание разграничава Закона (първите пет книги, или Петокнижието), Пророците (книгите, които наричаме исторически и пророчески) и Писанията (особено книгите Премъдрост и Псалмите)⁵⁴. 243

⁴⁷ *In Dominica Pentecostes, Hymnus ad I et II Vesperas: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 795 et 812.

⁴⁸ Вж. *Бит.* 8, 8-12.

⁴⁹ Вж. *Мат.* 3, 16.

⁵⁰ Вж. *Гал.* 4, 4.

⁵¹ Вж. 2 *Кор.* 3, 14.

⁵² Вж. *Иоан.* 5, 39. 46.

⁵³ *Symbolum Nicaenu-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵⁴ Вж. *Лук.* 24, 44.

В СЪТВОРЕНИЕТО

- 292 703 Словото Божие и неговият Дух са в основата на съществуването и живота на всяко творение⁵⁵:
- 291 „На Светия Дух е присъщо да владее, да осветява и животвори творението, защото Той е Бог единосъщен с Отца и Сина... Бидейки Бог, Той дава устоя на всички творения и ги пази в Отца и Сина.“⁵⁶
- 704 „Що се отнася до човека, то Бог със собствените си ръце (т.е. Сина и Светия Дух) го е изваял и върху изваяната плът е изобразил
- 356 Своята собствена форма, така че всичко видимо да носи божествена форма.“⁵⁷

ДУХЪТ НА ОБЕЩАНИЕТО

- 410 705 Опорочен от греха и смъртта, човекът остава „по образ Божи“, по образа на Сина, но е „лишен от славата Божия“⁵⁸, лишен е от подобие. Обещанието, дадено на Авраам, открива божествения план за спасение,
- 2809 в чийто край Синът сам ще приеме „Образа“⁵⁹ и ще го възстанови в „подобие на Отца, като му даде отново Славата“, „животворящия Дух“.
- 60 706 Против всяка човешка надежда Бог обещава на Авраам потомство като плод на вярата и могъществото на Светия Дух⁶⁰. В това потомство ще бъдат благословени всички народи на земята⁶¹. Това потомство ще бъде Христос⁶², в когото изливането на Светия Дух ще осъществи обединението на „разпилените чедра Божи“⁶³. Обвързвайки се с клетва⁶⁴, Бог се обвързва с дара на Своя Възлюбен Син⁶⁵ и с дара на „обещания Свети Дух“, който подготвя Изкуплението на придобития от Бога народ⁶⁶.

⁵⁵ Вж. Пс. 33, 6; 104, 30; Бит. 1, 2; 2, 7; Екл. 3, 20-21; Изх. 37, 10.

⁵⁶ *Officium Horarum Byzantinum. Matutinum pro die Dominica modi secundi, Antiphonae 1 et 2: Παράκλητικῆς* (Romae 1885) p. 107.

⁵⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 11: SC 62, 48-49.

⁵⁸ Вж. Рим. 3, 23.

⁵⁹ Вж. Иоан. 1, 14; Фил. 2, 7.

⁶⁰ Вж. Бит. 18, 1-15; Лук. 1, 26-38; 54-55; Иоан. 1, 12-13; Рим. 4, 16-21.

⁶¹ Вж. Бит. 12, 3.

⁶² Вж. Гал. 3, 16.

⁶³ Вж. Иоан. 11, 52.

⁶⁴ Вж. Лук. 1, 73.

⁶⁵ Вж. Бит. 22, 17-18; Рим. 8, 32; Иоан. 3, 16.

⁶⁶ Вж. Еф. 1, 13-14; Гал. 3, 14.

В БОГОЯВЛЕНИЯТА И В ЗАКОНА

707 Теофаниите (Богоявленията) осветляват пътя на обещанието, от патриарсите до Мойсей и от Исус Навин до виденията, които откриват мисията на големите пророци. Християнското предание винаги е признавало, че в тези Богоявления е можело да бъде видяно и чуто Словото Божие, едновременно открито и „засенено“ в облака на Светия Дух.

708 Тази божествена педагогика се проявява специално при даването на Закона, който е бил дарен като ръководител („педагог“)⁶⁷, за да отведе народа към Христос⁶⁸. Но неговата немощ да спаси човека, лишен от божественото „подобие“, и нарасналото познаване на греха чрез Закона⁶⁹ възбуждат копнежа за Светия Дух. Стенанията на Псалмите свидетелстват за това. 1961-1964
122
2585

В ЦАРСТВОТО И ИЗГНАНИЕТО

709 Законът, знак на Обещанието и Завета, е трябвало да управлява сърцето и институциите на народа, произлязъл от вярата на Авраам. „Ако слушате гласа Ми и пазите завета Ми, ще бъдете Мой избран народ... и вие ще Ми бъдете царство от свещеници и народ свет“ (Иzx. 19, 5-6). Но след Давид Израил изпада в изкушението да изгради царство като другите народи. Ала царството, обещано на Давид⁷¹, ще бъде дело на Светия Дух; то ще принадлежи на бедните според Духа. 2579
544

710 Забравата на Закона и неверността към Завета водят към смъртта: изгнанието изглежда като срыв на обещанията, но в действителност е тайнствената вяроност на Бога Спасител и начало на обещаното обновление, вече в Духа. Божият народ е трябвало да изстрада това пречистване⁷²; изгнанието вече носи сянката на Кръста в Божия замисъл и оцелелите бедни, които се завръщат от изгнанието, са един от най-прозрачните образи на Църквата.

⁶⁷ Вж. *Иzx.* 19-20; *Втор.* 1-11; 29-30.

⁶⁸ Вж. *Гал.* 3, 24.

⁶⁹ Вж. *Рим.* 3, 20.

⁷⁰ Вж. *1 Петр.* 2, 9.

⁷¹ Вж. *4 Цар.* 7; *Пс.* 88; *Лук.* 1, 32-33.

⁷² Вж. *Лук.* 24, 26.

ОЧАКВАНЕТО НА МЕСИЯТА И НЕГОВИЯ ДУХ

64, 522 711 „Ето, Аз правя нещо ново“ (*Ис.* 43, 19): две пророчески линии се очертават, едната за очакването на Месията, другата за възвестяването на новия Дух, като и двете се схождат в малкия „остатък“, народа на бедните⁷³, който очаква с надежда „утешението на Израил“ и „освобождаването на Иерусалим“ (*Лук.* 2, 25. 38).

По-горе видяхме как Исус е изпълнил пророчествата, които се отнасят за Него. Тук се ограничаваме само с тези, при които още повече изпъква връзката между Месията и неговия Дух.

439 712 Чертите на лицето на очаквания *Месия* започват да се появяват в книгата за Емануил⁷⁴, „когато Исаия има видението на славата“ на Христа (*Иоан.* 12, 41), по-специално в *Исаия* 11, 1-2:

„И ще покара младочка от Йесеевия пън
и клон ще израсне от неговия корен:
и ще почива върху него Дух Господен,
Дух на премъдрост и разум,
Дух на съвет и крепост,
Дух на знание и на благочестие.“

601 713 Чертите на Месията се разкриват особено ярко в песните на Отрока⁷⁵. Тези песни известяват смисъла на страданието на Исус и посочват също, че Той сам ще излее Светия Дух, за да съживи множеството: не отвън, а като вземе нашия „образ на раб“ (*Фил.* 2, 7). Като взема върху себе си нашата смърт, Той може да ни придаде Своя собствен Дух на живота.

714 Затова именно Христос започва известяването на Благата вест с този текст на Исаия (*Лук.* 4, 18-19)⁷⁶:

„Дух Господен е върху Мене;
затова Ме помаза да благовестя на бедните,
прати Ме да лекувам ония, които имат сърца съкрушени,
да проповядвам на пленените освобождение,
на слепите проглеждане, да пусна на свобода измъчените,
да проповядвам благоприятната Господня Година.“

⁷³ Вж. *Соф.* 2, 3.

⁷⁴ Вж. *Ис.* 6, 12.

⁷⁵ Вж. *Ис.* 42, 1-9; *Мат.* 12, 18-21; *Иоан.* 1, 32-34; също: *Ис.* 49, 16; *Мат.* 3, 17; *Лук.* 2, 32, и накрая *Ис.* 50, 4-10; *Ис.* 52, 13-15; 53, 12.

⁷⁶ Вж. *Ис.* 61, 1-2.

715 Пророческите текстове, засягащи пряко изпращането на Светия Дух, са прорицания, в които Бог говори за сърцето на Своя народ в речта на Обещанието, чийто смисъл са любовта и верността⁷⁷. 214
Спазената вяроност към Обещанието свети Петър провъзгласява сутринта на Петдесетница⁷⁸. Според тези обещания в „последните времена“ Духът Господен ще обнови сърцата на хората, като напише в тях един нов закон; Той ще събере и помири разпръснатите и разделени народи, ще преобразува първото творение и в него Бог ще живее в мир с хората. 1965

716 Народът на „бедните“⁷⁹, на благите и смирените, напълно отдадени на тайнствените намерения на Бога, на тези, които очакват справедливост не от хората, а от Месията, този народ е в крайна сметка великото и тайно дело на Светия Дух, докато трае времето на обещанията, за да се подготви идването на Христос. Ценността на тяхното сърце, очистено и озарено от Духа, се изразява в Псалмите. В бедните Духът подготвя за Господа „един народ съвършен“⁸⁰. 368

IV. Духът на Христос в пълнотата на времето

Йоан Предтеча, Пророк и Кръстител

717 „Имаше един човек, пратен от Бога, името му Йоан“ (*Йоан.* 1, 6). Той е изпълнен от Светия Дух още от утробата на своята майка (*Лук.* 1, 15)⁸¹ чрез самия Христос, когото Дева Мария е заченала от Светия Дух. Така „Посещението“ на Мария при Елисавета става посещение на Бога при своя народ⁸². 523

718 Йоан е „Илия, който ще дойде“⁸³: Огънят на Светия Дух го изпълва и го прави „да тича отпред“ (като „Предтеча“) на Господ, Който иде. В Йоан Предтеча Светият Дух завършва подготвянето на един съвършен народ за Господа (*Лук.* 1, 17). 696

⁷⁷ Вж. *Иез.* 11, 19; 36, 25-28; 37, 1-14; *Иер.* 31, 31-34; *Иоил.* 3, 1-5.

⁷⁸ Вж. *Деян.* 2, 17-21.

⁷⁹ Вж. *Соф.* 2, 3; *Пс.* 22, 27; 34, 3; *Ис.* 49, 13; 61, 1.

⁸⁰ Вж. *Лук.* 1, 17.

⁸¹ Вж. *Лук.* 1, 41.

⁸² Вж. *Лук.* 1, 68.

⁸³ Вж. *Мат.* 17, 10-13.

719 Йоан е „повече от пророк“⁸⁴. В него Светият Дух изпълва „говоренето чрез пророците“. Йоан затваря цикъла на пророците, наченат от Илия⁸⁵. Той известява, че утехата на Израил е близо и че той е „гласът“ на Утешителя, който идва⁸⁶. Според направеното от Духа на истината „той дойде за свидетелство, да свидетелства за светлината“ (Йоан. 1, 7)⁸⁷. Така в Йоан Духът изпълва „търсенията на пророците“ и „желанието“ на ангелите⁸⁸: „Над Когото видиш да слиза Духът и да остава върху Него, Този е, Който кръщава с Дух Свети. И аз видях и свидетелствах, че Този е Син Божий. ... ето Агнеца Божий“ (Йоан.1, 33-36).

720 Най-сетне, с Йоан Кръстител Светият Дух започва да преобразява това, което ще осъществи със и във Христос: възстановяването на божественото „подобие“ у човека. Кръщението на Йоан е за покаяние, а кръщението във вода и в Светия Дух ще бъде едно ново раждане⁸⁹.

„РАДВАЙ СЕ, ПЪЛНА С БЛАГОДАТ“

721 Мария, пресветата Майка Божия, винаги Дева, е най-хубавото дело в Мисията на Сина и Духа в пълнотата на времената. За първи път в Своя спасителен замисъл и защото Духът я е подготвил, Отец намира *Отпочивалнята*, в която Неговият Син и Неговият Дух могат да обитават сред хората. В този смисъл Преданието на Църквата често е свързвало с Мария най-хубавите текстове върху Мъдростта⁹⁰: Мария е възпявана и представяна в литургията като „Престол на Мъдростта“.

В нея започват да се проявяват „Божии чудеса“, които Духът ще изпълни в Христос и в Църквата.

489 722 Светият Дух *подготвя* Мария чрез своята благодат. Подобаваше да бъде пълна с благодат майката на Този, в Когото „телесно

⁸⁴ Вж. Лук. 7, 26.

⁸⁵ Вж. Мат. 11, 13-14.

⁸⁶ Вж. Йоан. 1, 23; Ис. 40, 1-3.

⁸⁷ Вж. Йоан. 15, 26; 5, 33.

⁸⁸ Вж. 1 Петр. 1, 10-12.

⁸⁹ Вж. Йоан. 3, 5.

⁹⁰ Вж. Притч. 8, 1-9,6; Екл. 24.

обитава всичката пълнота на Божеството“ (Кол. 2, 9). Тя е била по чистата благодат зачената без грях като най-смирена от създанията, най-способна да приема неизказания дар на Всемогъщия. С пълно право Архангел Гавриил я поздравява като „Дъщеря на Сион“: „Радвай се.“⁹¹ Самата тя издига своята възслава към Отеца в Светия Дух като акт на благодарност на целия Божи народ и на Църквата, тъй като носи в себе си Вечния Син⁹². 2676

723 В Мария Светият Дух *осъществява* на дело благоволения замисъл на Отца. Под действието на Свети Дух Девата зачева и ражда Сина Божий. Нейната девственост става единствена по рода си плодовитост чрез силата на Духа и на вярата⁹³. 485 506

724 В Мария Светият Дух *изявява* Сина Божий, станал Син на Девата. Тя е пламтящият Храст на крайното богопроявление: изпълнена от Светия Дух, тя показва Словото в смиреността на Неговата плът и прави така, че бедните⁹⁴ и първите сред народите⁹⁵ да го познаят. 208 2619

725 Накрая, чрез Мария Светият Дух започва да *приобщава към Христос хората*, които са обект на „благоволения“ на Бога⁹⁶, и смирените винаги първи го приемат: овчарите, мъдреците, Симеон и Ана, съпрузите в Кана и първите Му ученици. 963

726 В края на тази мисия на Духа Мария става „Жената“, новата Ева, „Майка на живите“, Майка на „всецелия Христос“⁹⁷. Като такава тя присъства заедно с Дванадесетте „единодушно в молитвата“ (Деян. 1, 14) в зората на „последните времена“, които Духът открива сутринта на Петдесетница, откривайки Църквата. 494, 2618

ПОМАЗАНИКЪТ ИСУС

727 Цялата Мисия на Сина и на Светия Дух в пълнотата на времената се състои в това, че Синът е помазаник на Духа на Отца още от своето Въплъщение: Исус е Христос, Месия. 438 695 536

⁹¹ Вж. *Соф.* 3, 14; *Зах.* 2, 14.

⁹² Вж. *Лук.* 1, 46-55.

⁹³ Вж. *Лук.* 1, 26-38; *Рим.* 4, 18-21; *Гал.* 4, 26-28.

⁹⁴ Вж. *Лук.* 2, 15-19.

⁹⁵ Вж. *Мат.* 2, 11.

⁹⁶ Вж. *Лук.* 2, 14.

⁹⁷ Вж. *Иоан.* 19, 25-27.

Цялата втора глава на Символа на Вярата трябва да се чете в тази светлина. Цялото дело на Христос е обвързаната Мисия на Сина и Светия Дух. Тук ще припомним само това, което се отнася до обещаното от Светия Дух чрез Христос и до неговия дар чрез прославения Господ.

2615 728 Исус не открива напълно Светия Дух, докато сам Той бива прославен чрез смъртта и Възкресението Си. И все пак малко по малко Той го внушава дори в учението Си пред на тълпите, когато открива, че Неговата плът е бъдещата храна за живота на света⁹⁸. Същото Той открива и на Никодим⁹⁹, на Самарянката¹⁰⁰ и на тези, които вземат участие в празника на шатрите¹⁰¹. На Своите ученици Той говори за това открито по повод на молитвата¹⁰² и на свидетелството, което трябва да дадат¹⁰³.

388, 1433 729 Само когато настъпва Часът, в който Исус бива прославен, Той обещава идването на Светия Дух, понеже Неговата смърт и Възкресение са изпълнение на Обещанието, дадено на предците¹⁰⁴: Духът на истината, другият Утешител, е даден от Отца по молба на Исус; Той бива изпратен от Отца в името на Исус; Исус го изпраща, когато отива при Отца, защото Той е произлязъл от Отца. Светият Дух ще дойде и ние ще Го познаем, Той ще бъде винаги с нас и ще живее в нас; ще ни научи на всичко и ще ни припомни всичко, което Христос е говорил, и ще свидетелства за това; Той ще ни води към цялата истина и ще прославя Христа. Що се отнася до света, ще го разобличи за грях, правда и съд.

850 730 Накрая идва Часът на Исус¹⁰⁵: Исус оставя Своя Дух в ръцете на Отца¹⁰⁶ в момента, в който чрез смъртта Си става победител на смъртта, така че „възкръснал от мъртвите чрез славата на Отца“ (Рим. 6, 4), Той дава скоро след това Светия Дух, като „духва“ върху своите ученици¹⁰⁷. От този час насетне мисията на Христос и

⁹⁸ Вж. *Иоан.* 6, 27. 51. 62-63.

⁹⁹ Вж. *Иоан.* 3, 5-8.

¹⁰⁰ Вж. *Иоан.* 4, 10. 14. 23-24.

¹⁰¹ Вж. *Иоан.* 7, 37-39.

¹⁰² Вж. *Лук.* 11, 13.

¹⁰³ Вж. *Мат.* 10, 19-20.

¹⁰⁴ Вж. *Иоан.* 14, 16-17; 26; 15, 26; 16, 7-15; 17, 26.

¹⁰⁵ Вж. *Иоан.* 13, 1; 17, 1.

¹⁰⁶ Вж. *Лук.* 23, 46; *Иоан.* 19, 30.

¹⁰⁷ Вж. *Иоан.* 20, 22.

Духа става мисия на Църквата: „Както Ме Отец прати, тъй и Аз ви пращам“ (Иоан. 20, 21)¹⁰⁸.

V. Духът и Църквата в последните времена

ПЕТДЕСЕТНИЦА

731 В деня на Петдесетница (в края на седмата Пасхална седмица) Христовата Пасха се изпълни в изливането на Светия Дух, който бе показан, даден и съобщен като божествена Личност: от неговата пълнота Христос Господ разлива в изобилие Духа¹⁰⁹. 2623
767
1302

732 В този ден Пресветата Троица се открива нацяло. От този ден Царството, известно от Христос, се отваря за тези, които вярват в Него: в смирението на плътта и във вярата те вече вземат участие в общението на Светата Троица. Със Своето идване, което няма да има край, Светият Дух кара света да навлезе в „последните времена“, времето на Църквата, на вече унаследеното, но още незавършено Царство: 244
672

„Ние видяхме истинската светлина, приехме Небесния Дух, намерихме истинската вяра: обожаваме неразделната Троица, защото тя ни спаси.“¹¹⁰

СВЕТИЯТ ДУХ – ДАРЪТ БОЖИ

733 „Бог е любов“ (1 Иоан. 4, 8, 16) и любовта е първият Дар, който съдържа всички останали. Тази Любов „Бог изля в нашите сърца чрез дадения нам Дух Свети“ (Рим. 5, 5). 218

734 Тъй като ние сме мъртви или най-малкото наранени от греха, първото въздействие от дара на любовта е опрощението на нашите грехове. „Съобщаването на Светия Дух“ (2 Кор. 23, 13) в Църквата възстановява кръстените в божественото подобие, загубено поради греха. 1987

¹⁰⁸ Вж. *Мат.* 28,19; *Лук.* 24,47-48; *Деян.* 1, 8.

¹⁰⁹ Вж. *Деян.* 2, 33-36.

¹¹⁰ *Officium Horarum Byzantinum. Vespertinum in die Pentecostes, Sticherum 4: Πεντηχοστήριον* (Romae 1884) p. 390.

735 Тогава Той дава „залога“ или „начатъците“ на нашето наследство¹¹¹; истинския живот, който се състои в това да възлюбим Пресветата Троица „както Той ни възлюби“¹¹². Тази любов (за която говори Първото послание на ап. Павел до Коринтяните, 13) е ръководно начало на новия живот в Христос, станал възможен поради факта, че „получихме силата на Светия Дух“ (*Деян.* 1, 8).

736 Само чрез тази сила на Духа Божите чеда могат да носят плодове. Този, който ни присади върху истинската лоза, ще ни направи да носим плода на Духа: „А плодът на Духа е любов, радост, мир, дълготърпение, благодет, милосърдие, вяра, кротост, въздържание“ (*Гал.* 5, 22-23). Духът е нашият живот; и колкото повече се отричаме от нас самите¹¹³, толкова повече „постъпваме“ според Духа¹¹⁴:

„Чрез Светия Дух ни е дадено да възстановим рая, да се възкачим в Царството Небесно и да си върнем приемното осиновение, получавайки увереността да зовем Бога свой Отец, да съучастваме в Христовата благодат, да се наречем деца на светлината и да станем причастни на вечната слава.“¹¹⁵

СВЕТИЯТ ДУХ И ЦЪРКВАТА

737 Мисията на Христос и Светия Дух се изпълва в Църквата, която е Тяло Христово и Храм на Светия Дух. Тази единна мисия приобщава занапред верните на Христа към Неговата съобщност с Отца в Светия Дух: Духът *подготвя* хората, предвожда ги с благодатта, за да ги привлече към Христос. Той им *показва* Възкръсналия Христос, припомня Неговите слова и отваря духа им, за да разберат Неговата Смърт и Възкресение. Той прави така, че тайната Христова винаги присъства, особено в Причастието, за да помири хората с Бога и ги *приобщи* към Него, като ги накара да принасят „много плод“¹¹⁶.

738 По този начин мисията на Църквата не просто се прибавя към тази на Христос и Светия Дух, а представлява нейно тайнство: с

¹¹¹ Вж. *Рим.* 8, 23; 2 *Кор.* 1, 22.

¹¹² Вж. 1 *Иоан.* 4, 11-12.

¹¹³ Вж. *Мат.* 16, 24-26.

¹¹⁴ Вж. *Гал.* 5, 25.

¹¹⁵ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Liber de Spiritu Sancto* 15, 36: SC 17bis, 370 (PG 32, 132).

¹¹⁶ Вж. *Иоан.* 15, 5. 8. 16.

цялото си съществуване и с всичките си членове тя е изпратена да известява и да свидетелства, да осъществява на дело и да разпространява тайната на общението на Пресветата Троица (това ще бъде обект на следващия параграф):

„Да кажем отново, че ние всички, получавайки един и същи Дух, а именно Светия Дух, някак сме се съединили помежду си и с Бога. Защото, въпреки че поотделно сме много и Исус прави Духът на Отца и Неговият Дух да обитава във всеки един от нас, този единствен и неделим Дух събира чрез самия Себе Си в единство всички, които са различни помежду си ... и прави всички да изглеждат в Него едно. И както силата на осветеното човешко Тяло на Христос прави всички, в които се намира, сътелесни, мисля, по същия начин единният и неделим Дух на Бога, който обитава в нас, събира всички в духовно единство.“¹¹⁷

739 Тъй като Светият Дух е Помазанието на Христос, Христос, Главата на тялото, го излива в Своите членове, за да ги храни, изцелява, да ги нарежда във взаимните им функции, да ги съживява, да ги праща да свидетелстват, да ги присъединява в свето приношение към Отца и в застъпничеството Си за целия свят. Само чрез тайнството на Църквата Христос съобщава на членовете на Своето Тяло Светия и Свещенотворящ Дух (това ще бъде обект на втората част на Катехизиса).

1076

740 Тези „чудеса на Бога“, поднесени на вярващите в тайнствата на Църквата, носят плодовете на новия живот в Христос, според Духа (това ще бъде обект на третата част на Катехизиса).

741 „Също и Духът ни подкрепя в нашите немощи; защото не знаем за какво да се помолим, както трябва, но сам Духът ходатайства за нас с неизказани въздишки“ (Рим. 8, 26). Светият Дух, изкусният пресъздател на на Божите дела, е Учителят на молитвата (това ще бъде обект на четвъртата част на Катехизиса).

Накратко

742 „А понеже вие сте синове, Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син, Който Дух вика: „Авва, Отче“ (Гал. 4, 6).

¹¹⁷ SANCTUS CYRILLUS ALEXANDRINUS, *Commentarius in Iohannem* 11, 11: PG 74, 561.

- 743 *От началото чак до свършека на вековете, когато Бог изпраща Своя Син, Той винаги изпраща и Своя Дух: тяхната мисия е единна и неделима.*
- 744 *В пълнотата на времето Светият Дух изпълни в Мария всички приготовления за идването на Христос в Божия народ. Чрез действието на Светия Дух в нея Отец дава на света Емануил, „Бог е с нас“ (Мат. 1, 23).*
- 745 *Синът Божии е посветен като Христос (Месия) чрез помазанието на Светия Дух още при своето Въплъщение¹¹⁸.*
- 746 *Чрез Своята смърт и Своето Възкресение Исус е Господ и постановен в славата Си Христос¹¹⁹. Сам Той излива от Своята пълнота Светия Дух върху апостолите и Църквата.*
- 747 *Светият Дух, Когато Главата Христос излива в Своите членове, изгражда, оживотворява и освещава Църквата. Тя е тайнството на общението на Пресветата Троица и хората.*

¹¹⁸ Вж. Пс. 2, 6-7.

¹¹⁹ Вж. Деян. 2, 36.

¹²⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 1: AAS 57 (1965) 5.